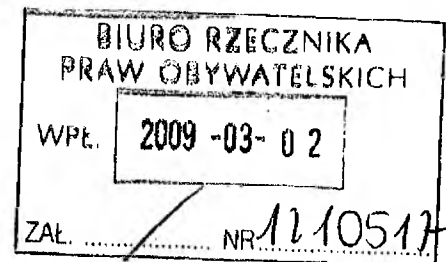


RPO-606811/09

Warszawa, dnia 27 lutego 2009 r.

RPO-606811-VII-7020/08/KM/KMP



Informacja

o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w Zakładzie Karnym w Gorzowie Wielkopolskim

1. Wprowadzenie.

Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w dniu 21 stycznia 2009 r. do Zakładu Karnego w Gorzowie Wielkopolskim, przy ul. Podmiejskiej 17 (zwanego dalej Zakładem), udali się przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich z Zespołu Prawa Karnego Wykonawczego: Janina de Michelis, główny specjalista, Marcin Kusy, starszy radca, Agnieszka Żygas, referent prawny (prawnicy) oraz przedstawicielka Zespołu Terenowego Biura Rzecznika Praw Obywatelskich we Wrocławiu dr Natalia Kłaczyńska, starszy specjalista (prawnik). Ponadto, w wizytacji wzięła udział Anna Kuc - ekspert, specjalista w dziedzinie psychologii klinicznej. Wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, przedstawiciele Rzecznika sprawdzili na miejscu sposób traktowania osób pozbawionych wolności, dokonując oceny pod względem ochrony osadzonych przed torturami oraz okrutnym, niehumanitarnym i poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzając wizytację zapobiegawczą Krajowego Mechanizmu Prewencji przedstawiciele Rzecznika:

- wysłuchali informacji o funkcjonowaniu Zakładu i jego podstawowych problemach, udzielonej przez płk. mgr. Wojciecha Petrykowskiego - Dyrektora jednostki,
- obejrzelili teren jednostki oraz pomieszczenia we wszystkich oddziałach mieszkalnych, w tym wybrane losowo cele mieszkalne, celę zabezpieczającą, cele do wykonywania kary dyscyplinarnej osadzenia w celi izolacyjnej, pomieszczenia kuchni, pralnię, kaplicę, bibliotekę, łaźnie, świetlice, pola spacerowe, sale widzeń, a także pomieszczenia ambulatorium oraz izby chorych,
- przeprowadzili w czasie wizytacji cel mieszkalnych i innych pomieszczeń rozmowy ze skazanymi i tymczasowo aresztowanymi oraz z funkcjonariuszami i pracownikami jednostki,
- przeprowadzili we wszystkich oddziałach, na podstawie kwestionariusza, rozmowy w cztery oczy z 40 osadzonymi. Ponadto, pani ekspert przeprowadziła rozmowy na temat funkcjonowania Oddziału Terapeutycznego z 13 skazanymi.

Dokonane w ten sposób ustalenia pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przekazali kierownictwu Zakładu oraz wysłuchali jego uwag i wyjaśnień.

Ponadto, po zakończeniu wizytacji przeanalizowano Porządek wewnętrzny Zakładu (Zarządzenie nr 25/2007 Dyrektora Zakładu Karnego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 26 listopada 2007 r. w sprawie porządku wewnętrznego w oddziale dla młodocianych i dorosłych odbywających karę pozbawienia wolności po raz pierwszy, Zarządzenie nr 13/08 Dyrektora Zakładu z dnia 4 sierpnia 2008 r. zmieniające Zarządzenie nr 25/07 oraz Zarządzenie nr 24/2007 w sprawie porządku wewnętrznego dla oddziału aresztu śledczego wraz z Zarządzeniem nr 2/08 Dyrektora Zakładu Karnego z dnia 20 lutego 2008 r. zmieniające Zarządzenie nr 24/2007) i Kartę praw pacjenta, pod kątem ich zgodności z obowiązującymi przepisami prawa. Zapoznano się również ze sprawozdaniem z wizytacji Zakładu przeprowadzonej w dniach 10, 13-15 i 20 października 2008 r. przez Sędziego Penitencjarnego Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim, Analizą stanu ładu, dyscypliny i nastrojów w Zakładzie w okresie od 1 stycznia 2008 r. do 31 grudnia 2008 r., Rejestrem

autoagresji w 2008 r., oraz sprawozdaniami z kontroli sanitarnych, przeprowadzonych w dniach 24 kwietnia, 15 września oraz 1 października 2008 r. przez Powiatową Stację Sanitarno – Epidemiologiczną w Gorzowie Wielkopolskim.

2. Charakterystyka jednostki.

Zakład Karny w Gorzowie Wielkopolskim jest jednostką typu półotwartego przeznaczoną dla skazanych dorosłych odbywających karę po raz pierwszy oraz dla młodocianych, z oddziałem dla tymczasowo aresztowanych. Zakładowi podlega Oddział Zewnętrzny w Słońsku, z oddziałami: zakładu typu półotwartego i zakładu typu otwartego, dla recydywistów penitencjarnych. Informacja o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w tym Oddziale została zawarta w odrębnym dokumencie.

Osadzeni w Zakładzie Karnym w Gorzowie Wielkopolskim zakwaterowani są w dwóch pawilonach mieszkalnych o łącznej pojemności 608 miejsc. W dniu 21 stycznia 2009 r. w jednostce przebywało 616 osadzonych, w tym: 532 skazanych, 77 tymczasowo aresztowanych oraz 7 ukaranych. Zaludnienie kształtowało się więc na poziomie 101%.

W Zakładzie funkcjonuje Oddział Terapeutyczny dla osadzonych młodocianych i dorosłych, uzależnionych od środków odurzających i substancji psychotropowych, dysponujący 32 miejscami.

W czasie wizytacji cel i przeglądu kart tożsamości osadzonych nie stwierdzono osadzenia tymczasowo aresztowanych i skazanych z różnych grup klasyfikacyjnych we wspólnej celi mieszkalnej. Większość skazanych odbywała karę w systemie programowego oddziaływania – 274 osób. Z pozostałych, 227 w systemie zwykłym, a 31 w terapeutycznym.

3. Ogląd jednostki oraz wizytacja cel mieszkalnych.

Przeprowadzony ogląd terenu Zakładu i pomieszczeń w pawilonach mieszkalnych, w tym wizytacja cel oraz uzyskane w związku z tym informacje pozwoliły m.in. stwierdzić, że:

- 3.1. Teren Zakładu Karnego podzielony jest na trzy części. W jednej znajduje się budynek Aresztu Śledczego (pawilon A), w drugiej budynki gospodarcze, mieszczące między innymi: kuchnię, pralnie i warsztaty, a w trzeciej niedawno wzniesiony budynek Zakładu Karnego (pawilon B).
- 3.2. Osadzeni rozmieszczeni są w 6 oddziałach, w 137 celach. W Zakładzie przeważają cele małe, maksymalnie przeznaczone dla sześciu osób (62). Wszystkie **cele mieszkalne** są skanalizowane, doprowadzona jest do nich zimna i ciepła woda. W każdej znajduje się całkowicie zabudowany kącik sanitarny. Stan techniczny toalet i urządzeń sanitarnych jest dobry, zaś stan ich czystości nie budzi zastrzeżeń. W celach jest wentylacja grawitacyjna, można je również wietrzyć, otwierając okna. Oświetlenie światłem naturalnym i sztucznym jest wystarczające do czytania i pisania. Zainstalowane w celach gniazda elektryczne umożliwiają osadzonym korzystanie z odbiorników telewizyjnych oraz grzałek.
- 3.3. Stan cel jest zróżnicowany, ale generalnie można ocenić go jako dobry. Najlepiej wyglądają cele w pawilonie B. W żadnej z wizytowanych cel nie stwierdzono braków w wyposażeniu w przedmioty służące do utrzymania higieny osobistej i czystości w celi (miski, lustra, szczotki zmiotki, śmietniczki).
- 3.4. W pawilonie A zostały wydzielone cele dla osadzonych palących. Natomiast, w pawilonie B, na każdym z oddziałów wyznaczono zamknięte pomieszczenie do używania wyrobów tytoniowych.
- 3.5. Zakład dysponuje jedną **celą zabezpieczającą**, dwoma celami do wykonywania kary dyscyplinarnej osadzenia w **celi izolacyjnej** oraz czterema celami przeznaczonymi dla osadzonych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa Zakładu. Ich wyposażenie zgodne jest z obowiązującymi przepisami. Ponadto, w Zakładzie znajduje się jedna cela przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo.
- 3.6. W pawilonie A są trzy **cele przejściowe**. Ich stan nie budził zastrzeżeń. Podczas wizytacji w jednej z tych cel (nr 103) zakwaterowani byli dwaj osadzeni, przebywający tam odpowiednio jeden i dwa miesiące. Według wyjaśnień

udzielonych przez Dyrektora jednostki, pobyt tych osób w celi przejściowej przez okres dłuższy niż 14 dni, spowodowany był występującym w Zakładzie przeludnieniem.

- 3.7. **Kąpiel** tymczasowo aresztowanych odbywa się w łaźni ogólnej, w której znajduje się 11 natrysków. Dodatkowo, w budynku Aresztu znajdują się 2 małe łaźnie. W pawilonie B kąpiel skazanych odbywa się w trzech łaźniach oddziałowych. Każda wyposażona jest w 10 stanowisk prysznicowych. Pomieszczenia wszystkich łaźni w jednostce wyglądają estetycznie i umożliwiają właściwą realizację kąpieli oraz wymianę bielizny i odzieży. Ich stan nie budzi zastrzeżeń.
- 3.8. Posiłki dla osadzonych przygotowywane są w **kuchni** znajdującej się w części parterowej budynku gospodarczego. Jej pomieszczenia zostały oddane do użytku w 1999 r. Wyposażenie kuchni jest nowoczesne i niewyeksplotowane, spełnia normy HACCP. W dniu wizytacji przygotowywano posiłki według normy podstawowej, a także trzy rodzaje diet (lekkostrawną, cukrzycową i insulinozależną) oraz wyżywienie uwzględniające wymogi religijne (bez mięsa wieprzowego). Przy pracach w kuchni zatrudnionych było 19 osadzonych.
- 3.9. Pomieszczenia **ambulatorium** są przestronne i czyste. Znajdują się one w wydzielonych częściach pawilonów mieszkalnych. W każdym z pawilonów są gabinety: lekarski, zabiegowy i stomatologiczny. Obok ambulatorium w pawilonie B usytuowana jest cela dla osób niepełnosprawnych, co należy uznać za dobre rozwiązanie. Ponadto, w skład ambulatorium wchodzi dwie cele izby chorych oraz izolatka.
- 3.10. Planowe **przyjęcia pacjentów** przez lekarza ogólnego odbywają się codziennie (z wyjątkiem sobót, niedziel i świąt), w poszczególnych pawilonach, według harmonogramu określonego w Porządku wewnętrznym. Potrzebę uzyskania porady osadzeni odnotowują w książce wizyt lekarskich, prowadzonej przez oddziałowego. Stomatolog przyjmuje pacjentów w ambulatoriach pawilonów: Aresztu we wtorki i czwartki, zaś Zakładu Karnego w środy, poniedziałki i piątki.

Opieka medyczna nad osadzonymi sprawowana jest przez: dwóch lekarzy ogólnych (jeden mający specjalizację z zakresu psychiatrii), stomatologa, cztery pielęgniarki i farmaceutę. Według informacji przekazanych przez Kierownika Ambulatorium, istnieje potrzeba zwiększenia liczby średniego personelu medycznego, przez zatrudnienie na pełnym etacie jeszcze jednej pielęgniarki.

- 3.11. **Psycholog** pracujący w oddziale Aresztu Śledczego ma pod swoją opieką ponad 70 osadzonych. Posiada własny gabinet, umożliwiający prowadzenie niekrepującej rozmowy. Osadzony stwarzający poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu odbywa rozmowę z psychologiem w obecności strażnika. Może to być powodem nieujawnianie przez osadzonego pewnych problemów lub dolegliwości, a w konsekwencji utrudniać postawienie właściwej diagnozy i leczenia.

Z psychologiem aktywnie współpracuje personel oddziału. W specjalnym zeszycie, na bieżąco odnotowuje uwagi dotyczące ewentualnych zmian w zachowaniu lub stanie emocjonalnym osadzonych. Dzięki temu możliwe jest udzielanie im szybkiej i adekwatnej pomocy oraz zapobieganie niepożądanym zachowaniom, ze szczególnym uwzględnieniem prób samobójczych.

- 3.12. **Psycholog** pracujący w oddziałach I i II pawilonu B (Zakładu Karnego) ma pod opieką ponad 500 osób. Stan ten zdecydowanie ogranicza możliwości indywidualnego podejścia do skazanego, poznania jego problemów, potrzeb oraz prowadzenia terapii. Podobnie jak w pawilonie A, psycholog dysponuje własnym gabinetem umożliwiającym prowadzenie niekrepujących rozmów. W Zakładzie działają grupy Anonimowych Alkoholików 'Azył' oraz Anonimowych Narkomanów 'Odrodzenie'. Ich członkowie obok udziału w mitingach na terenie jednostki, uczestniczą w spotkaniach grupy w Ośrodku Terapeutycznym poza Zakładem.

- 3.13. **Oddział Terapeutyczny** znajduje się w pawilonie B i dysponuje 32 miejscami. W skład oddziału wchodzi: 2 pomieszczenia do prowadzenia zajęć ze skazanymi (każde mieszczące do 10 osób), sala terapeutyczna na 30 miejsc, sala do zajęć relaksacji oraz 2 gabinety dla personelu. W Oddziale zatrudnionych jest 4 pracowników.

Program oddziaływań terapeutycznych skierowany jest do osób zdiagnozowanych według ICD 10 jako uzależnione od środków odurzających lub substancji psychotropowych, które na podstawie art. 117 Kkw. i art. 62 Kk. lub decyzji Komisji Penitencjarnej objęte zostały leczeniem odwykowym. Przeciętny czas oczekiwania skazanego na przyjęcie do oddziału wynosi około 6 miesięcy. Program terapeutyczny dla skazanych uzależnionych od środków odurzających lub substancji psychoaktywnych powstał i jest realizowany od wiosny 2008 roku. Obecnie rozpoczęto trzeci cykl terapii. Czas trwania każdego cyklu wynosi 6 miesięcy, ale przy braku motywacji osadzonego do uczestniczenia w zajęciach może zostać skrócony do 4 miesięcy lub w indywidualnych przypadkach wydłużony, jednak nie więcej niż o 2 miesiące. Monitorowanie programu, w tym jego skuteczności, polega na systematycznym zbieraniu oraz opracowywaniu informacji na temat realizacji poszczególnych etapów i zadań terapeutycznych. Do tego celu wykorzystywany jest Arkusz Ewaluacyjny Zmian obserwowanych u podopiecznego w czasie terapii. Ocena dokonywana jest przez opiekuna indywidualnego w oparciu o informacje otrzymane od pozostałych członków zespołu terapeutycznego. O zakończeniu procesu leczenia decyduje zespół terapeutyczny zgodnie z celami postawionymi w Indywidualnym Programie Terapii.

- 3.14. Na terenie Zakładu stworzono warunki do wykonywania **praktyk religijnych** według indywidualnego wyznania wiary. W jednostce działalność religijną prowadzą: Kościół Rzymsko-Katolicki, Świadkowie Jehowy oraz Chrześcijańska Wspólnota Zielonoświątkowa. Czas i miejsce, w którym osadzeni mogą korzystać z posług religijnych, zostały określone w Porządku wewnętrznym. Działalność innych kościołów organizowana jest w zależności od zgłaszanych potrzeb. Skazani mają możliwość uczestniczenia we Mszy Świętej w kaplicy rzymsko-katolickiej. Nabożeństwa dla tymczasowo aresztowanych organizowane są w świetlicy.
- 3.15. **Widzenia** tymczasowo aresztowanych odbywają się w soboty i niedziele, zaś skazanych w niedziele i święta. Są one realizowane w wyznaczonych do tego pomieszczeniach, według zasad określonych w rozdziale XI Porządku

wewnętrznego. W sali pawilonu A, przeznaczonej do udzielania widzeń pod nadzorem funkcjonariusza Służby Więziennej znajduje się 6 stolików. Do udzielania widzeń w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt z osobą odwiedzającą (tzw. przez telefon) zorganizowano 5 stanowisk. Ponadto, w pawilonie tym znajduje się, przeznaczona dla skazanych sala, w której odbywają oni (przy 5 stolikach) widzenie pod nadzorem funkcjonariusza Służby Więziennej. W pawilonie B widzenia odbywają się w dużej sali wyposażonej w 34 stoliki i nie są nadzorowane.

Osoby odwiedzające mogą podczas widzenia zakupić artykuły spożywcze i higieniczne o wartości odpowiednio do 100 i 50 złotych, w celu przekazania ich osadzonemu.

- 3.16. W każdym z pawilonów znajduje się **kantyna**. Ceny sprzedawanych w niej towarów są stale monitorowane i ich wysokość nie odbiega od cen tych samych produktów oferowanych w sklepach w pobliżu Zakładu.
- 3.17. **Kontrole osobiste** osadzonych przeprowadzane są w przeznaczonym do tego celu, niemonitorowanym, zamkniętym pomieszczeniu.
- 3.18. Do realizacji **zajęć kulturalno – oświatowych i sportowych** wykorzystywane są: świetlice oddziałowe (jest ich 5), sala ćwiczeń siłowych, dwa boiska do gry w siatkówkę i koszykówkę, a także radiowęzeł i biblioteka. Świetlice oddziałowe wyposażone są w odbiorniki TV, stoliki, stoły do ping-ponga oraz grę tzw. piłkarzyki. W każdej z nich znajduje się zabudowany kącik sanitarny. Osadzeni mogą też rozwijać swoje zainteresowania uczestnicząc w zajęciach zespołów: sportowego, plastycznego, muzycznego oraz przygotowującego audycje dla radiowęzła. Ponadto, w Zakładzie organizowane są koncerty muzyczne, występy teatralne oraz rozgrywki tenisa stołowego. Zorganizowano również kurs języka niemieckiego, prowadzony przez osadzonego w jednostce cudzoziemca. Zajęcia kulturalno-oświatowe oraz sportowe prowadzone są również poza terenem jednostki. W 2008 r. niektórzy skazani uczestniczyli w wyjściu na spektakl do Teatru im. J. Osterwy, na wystawę do biura Wystaw Artystycznych oraz brali udział w corocznej akcji sprzątnięcia świata.

Biblioteka posiada około 6870 woluminów. W ocenie osób wizytujących w zbiorach bibliotecznych znajduje się zbyt mała liczba kodeksów. Przedstawicielom Rzecznika okazano w bibliotece 2 egzemplarze wydanych zbiorczo kodeksów: karnego, postępowania karnego i karnego wykonawczego. Brakowało kodeksów z zakresu prawa cywilnego i rodzinnego. Przedstawiciel administracji Zakładu wyjaśnił, że większość kodeksów jest w dyspozycji wychowawców, którzy udostępniają je osadzonemu, gdy zwróci się z taką prośbą.

- 3.19. **Spacer** tymczasowo aresztowanych realizowany jest na 5 polach, wyposażonych w ławki. Skazani nie korzystają z typowego pola spacerowego. Ich spacer odbywa się wokół boiska sportowego.
- 3.20. Osadzeni są **zatrudniani** odpłatnie przy pracach porządkowych i pomocniczych na rzecz jednostki oraz kontrahentów pozawięziennych. Według stanu na dzień 21 stycznia 2009 r., łącznie zatrudnionych odpłatnie było 176 osadzonych, w ramach 157 etatów. Zatrudnienie nieodpłatne realizowane jest zarówno przy pracach administracyjno-gospodarczych na rzecz jednostki jak i przy pracach publicznych na rzecz miasta. Łącznie pracę nieodpłatną wykonywały w dniu wizytacji 32 osoby, w ramach 25 etatów
- 3.21. W Zakładzie nie funkcjonuje szkoła żadnego typu, a nauczanie prowadzi się jedynie w formie kursów. W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2008 r. ukończyło je 62 skazanych. Były to **kursy**: murarza, malarza oraz kurs operatora wózków widłowych.

4. Rozmowy przeprowadzone z osadzonymi.

W ramach wizytacji przeprowadzono rozmowy z 40 osadzonymi. Część z nich wytypowano z uwagi na większe, niż w przypadku pozostałych osadzonych, narażenie na niewłaściwe traktowanie: byli to osadzeni mający więcej niż 60 lat, ukarani w okresie ostatnich 6 miesięcy karą dyscyplinarną osadzenia w celi izolacyjnej bądź osadzeni w celi zabezpieczającej, cudzoziemcy oraz osoby niepełnosprawne ruchowo. Rozmowy według kwestionariusza odbywały się w cztery oczy, w sposób uniemożliwiający osobom postronnym zapoznanie się z treścią odpowiedzi

udzielanych przez pozbawionych wolności. Podczas tych rozmów osadzeni przedstawili swoje opinie w przedmiocie przestrzegania ich podstawowych praw oraz atmosfery panującej w Zakładzie. W przeważającej większości opinie te były pozytywne. Część rozmówców zgłosiła jednak pewne uwagi bądź zastrzeżenia, które dotyczyły poniżej opisanych kwestii:

1. W zakresie **warunków bytowych**: w pawilonie A pięciu osadzonych podniosło zarzut przeludnienia celi, natomiast trzech skarżyło się na nieszczelne okna, co skutkowało niską temperaturą powietrza w celach. Ponadto, pojedyncze uwagi osadzonych w pawilonie A, dotyczyły braku wyznaczonego miejsca do suszenia odzieży oraz złego stanu koców (po 2 uwagi). Jeden z rozmówców zaproponował wprowadzenia zasady, że w przypadku przenoszenia wszystkich osadzonych do innej celi, są oni zobowiązani posprzątać tą, którą opuszczają. W pawilonie B nie odebrano uwag w zakresie warunków bytowych.
2. W zakresie **mycia się i kąpieli**: najczęściej zgłaszane uwagi dotyczyły zbyt rzadkiego – jeden raz w tygodniu – korzystania z łaźni (7 osób) oraz zbyt krótkiego czasu kąpieli (2 osoby).
3. W zakresie **wyżywienia**: najwięcej uwag dotyczyło małej ilości otrzymywanego jedzenia (7 osób) oraz jakości wydawanych produktów (niedogotowane i źle obrane ziemniaki, wodniste sosy – 5 osób). Zgłoszono też zastrzeżenia co do walorów smakowych posiłków (3 osoby) oraz twierdzono, że posiłki są mało urozmaicane (2 osoby).
4. W zakresie **dokonywania zakupów na wypiszę**: 7 osób skarżyło się nie brak możliwości zakupu tytoniu. Ponadto, pojedyncze uwagi dotyczyły braku możliwości składania indywidualnych zamówień na artykuły, których nie ma w ciągłej sprzedaży w kantynie (4 osoby).
5. Uwagi zgłoszone przez osoby **karane dyscyplinarnie** (8 osób) dotyczyły niesłusznego karania (3 osoby). Wszystkie z tych osób twierdziły, że zostały wysłuchane przed podjęciem ostatecznej decyzji o ukaraniu. Jeden osadzony podał, że jego wyjaśnienia zostały wzięte pod uwagę i proponowana we wniosku kara nie została mu wymierzona. Żaden z rozmówców nie zgłosił

- uwag odnośnie wykonania kar, w tym również kary osadzenia w celi izolacyjnej.
6. W zakresie **stosowania środków przymusu bezpośredniego** nie przyjęto żadnych uwag.
 7. W zakresie **opieki zdrowotnej**: zgłoszone uwagi dotyczyły przede wszystkim przepisywania tych samych leków na różne schorzenia (4 osoby). Z relacji ankietowanych osadzonych w pawilonie B wynika, że lekarz tam przyjmujący traktuje pacjentów jak symulantów i z zasady nikogo nie bada (3 osoby). W związku z tym, o swoich problemach zdrowotnych wolą oni rozmawiać z pielęgniarką. Jednak żaden z rozmówców nie wniósł w tej kwestii skargi do protokołu. Wszystkie osoby niepełnosprawne, z którymi rozmawiano (10 osób), opiekę zdrowotną oceniły dobrze.
 8. W zakresie **korespondencji** oraz **paczek**: odebrano tylko cztery uwagi dotyczące długiego oczekiwania na dostarczenie listów.
 9. W zakresie **widzeń**: trzy osoby zgłosiły, że odwiedzający zbyt długo oczekują na ich realizację. Ponadto, skarżono się, że podczas widzeń w pawilonie A jest ciasno i z tego powodu treść rozmów prowadzonych z rodziną może być znana osobom postronnym.
 10. W zakresie **korzystania ze spaceru**: uwagi zgłosiły wyłącznie osoby tymczasowo aresztowane. Dotyczyły one głównie zbyt małych pól spacerowych (10 osób). Czterech rozmówców skarżyło się, że spacer organizowany jest o stałych porach. Ponadto, jedna osoba twierdziła, że na polach spacerowych jest brudno.
 11. W zakresie **korzystania z usług religijnych**: uwagę zgłosił tymczasowo aresztowany, któremu odmawia się zgody na uczestniczenie we Mszy Świętej odprawianej w świetlicy. Ponadto, jedna osoba żaliła się na brak kontaktu z kapłanem prawosławnym. Skarżący się nie chcieli złożyć w tym zakresie skargi do protokołu.
 12. W zakresie **korzystania z prasy, książek oraz zajęć kulturalno – oświatowych i sportowych**: uwagi dotyczyły mało atrakcyjnych pozycji w zbiorach bibliotecznych (5 osób). Skazany niepełnosprawny twierdził, że nie korzysta z

biblioteki, gdyż nie jest w stanie do niej dojść, a krępuje się poprosić się o pomoc. Ponadto, osadzeni w oddziale A3 żalili się na brak w świetlicy stołu do ping – ponga oraz gry „piłkarzyki”, zaś osadzeni w oddziale A2 twierdzili, że w ich świetlicy jest zepsuty telewizor.

13. Osoby, z którymi rozmawiano generalnie oceniły **traktowanie przez funkcjonariuszy Służby Więziennej** jako dobre. Uwagi w tym temacie zgłosili czterej osadzeni w oddziale A2. Twierdzili, że oddziałowy nie chce doprowadzać ich do wychowawcy oraz skarżyli się, że długo (nawet 30 minut) muszą oczekiwać na odebranie przez oddziałowego domofonu.
14. **cudzoziemcy**, z którymi rozmawiano twierdzili, że nie udostępniono im przetłumaczonych na język obcy aktów prawnych regulujących prawa i obowiązki osób pozbawionych wolności. Przyznali jednak, że nie zgłaszali w tym zakresie próśb, ale wynikało to z faktu iż nie wiedzieli, że mają taką możliwość.
15. Podczas wizytacji **Oddziału Terapeutycznego** przeprowadzono rozmowy z 12 skazanymi spośród 32 tam przebywających, a także z jednym, który zakończył leczenie i obecnie odbywa karę w innym oddziale. Wszyscy osadzeni pozytywnie oceniali zarówno program terapii, sposób traktowania ich przez personel, jak i warunki, w których odbywają się zajęcia. Dwóch osadzonych deklarowało chęć kontynuowania leczenia (po opuszczeniu zakładu karnego) w ośrodkach odwykowych na wolności.

5. Analiza dokumentacji.

Po przeanalizowaniu tekstów Porządków wewnętrznych Zakładu nie stwierdzono ich niezgodności z obowiązującymi przepisami. Zostały one zredagowane w sposób jasny i przejrzysty. Egzemplarze porządku wewnętrznego znajdują się w celach mieszkalnych, co sprawdzono wizytując te pomieszczenia. Potwierdzili to również osadzeni, z którymi przeprowadzono rozmowę.

Obowiązująca w Zakładzie Karta Praw Pacjenta jest dokumentem przedstawiającym zbiór przepisów dotyczących ochrony zdrowia i praw pacjenta

wynikających z Konstytucji oraz ustaw: o zawodzie lekarza (Dz. U. Nr 28 z 1997 r., poz. 152 z późn. zm), o zawodach pielęgniarki i położnej (Dz. U. Nr 91 z 1996 r., poz. 410 z późn. zm.), o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 91 z 1991 r., poz. 408 z późn. zm.), o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. Nr 111 z 1994 r., poz. 535 z późn. zm.), o pobieraniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów (Dz. U. Nr 138 z 1995 r., poz. 682). Dokument ten nie został opracowany właściwie, gdyż powołano w nim nieobowiązujący już akt prawny (ustawa z dnia 26 października 1995 r. o pobieraniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów, uchylona ustawą z dnia 1 lipca 2005 r. o tym samym tytule, opublikowaną w Dz. U. Nr 169, poz. 1411). Ponadto, pominięto w nim prawa określone w ustawie Kodeks karny wykonawczy oraz wydanych na jej podstawie aktach prawnych niższego rzędu. Karta Praw Pacjenta udostępniana przez więzienną służbę zdrowia osobom pozbawionym wolności powinna zawierać pełną informację na temat wszystkich praw przysługujących pacjentowi uwięzionemu.

Z informacji zawartych w „Analizie stanu ładu, dyscypliny i nastrojów w Zakładzie Karnym w Gorzowie Wielkopolski za rok 2007” wynika, że w tym czasie miało miejsce 45 wypadków nadzwyczajnych. Wśród nich było: 21 ucieczek z zatrudnienia zewnętrznego, 11 samouszkodzeń, 5 bójek, 4 przypadki ujawnienia przedmiotów niedozwolonych, 2 przypadki usiłowania popełnienia samobójstwa i 1 samobójstwo. W 2008 r. w Zakładzie zdarzyło się 38 wypadków nadzwyczajnych. Wśród nich najwięcej było: ucieczek z zatrudnienia zewnętrznego, samouszkodzeń oraz przypadków ujawnienia przedmiotów niebezpiecznych i niedozwolonych (odpowiednio 11, 7 i 7). Pozostałe to pobicia, zgony i usiłowanie dokonania samobójstwa. Z informacji zawartych w Analizie stanu ładu, dyscypliny i nastrojów za rok 2007 wynika, że stan bezpieczeństwa, zarówno osób pozbawionych wolności, jak i funkcjonariuszy Służby Więziennej utrzymuje się na zadowalającym poziomie. Podobnie stan ten ocenił Dyrektor Zakładu w odniesieniu do 2008 r.

Środki przymusu bezpośredniego w roku 2007 stosowano 6 razy. W każdym przypadku stosowano siłę fizyczną. Ponadto, w 4 zastosowano również umieszczenie w celi zabezpieczającej i założenie kajdan, a w 2 użyto trzyczęściowy pas obezwładniający oraz kask ochronny. Wymienione środki stosowano w 4 przypadkach

z powodu rażącego nieposłuszeństwa osadzonego, a w 2 z powodu usiłowania dokonania zamachu na własne życie lub zdrowie. W 2008 r. środki przymusu bezpośredniego stosowano tylko raz. Polegały one na umieszczeniu w celi zabezpieczającej oraz założeniu kasku ochronnego i pasa obezwładniającego, a użyto ich z powodu rażącego nieposłuszeństwa osadzonego. Wizytujący nie mieli zastrzeżeń odnośnie sposobu dokumentowania stosowania tych środków.

Z informacji uzyskanych od administracji Zakładu Karnego w Gorzowie Wielkopolskim wynika, że w 2007 r. do jednostki wpłynęło 211 skarg złożonych przez osadzonych, z czego tylko w 88 przypadkach właściwymi podmiotami do ich rozpatrzenia były organy Służby Więziennej. Dwie z tych skarg zostały uznane za zasadne (jedna przez Dyrektora Zakładu Karnego i jedna przez Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Szczecinie). Pozostałe skargi skierowane były przez sądy penitencjarne w celu udzielenia wyjaśnień przez administrację jednostki i dotyczyły przede wszystkim decyzji klasyfikacyjnych komisji penitencjarnych oraz zezwoleń na czasowe opuszczenie Zakładu.

W 2008 r. osadzeni w Zakładzie złożyli 336 skarg, z czego 2 uznano za zasadne. Czynnikiem mającym wpływ na wzrost liczby skarg było pisanie przez tych samych osadzonych wielu kolejnych skarg dotyczących wyjaśnionych już wcześniej zarzutów (odnotowano 151 takich skarg, składanych wielokrotnie przez tych samych osadzonych).

W bieżącym roku do dnia wizytacji odnotowano 28 skarg. Sformułowane w nich zarzuty dotyczyły między innymi niewłaściwego traktowania, postępowania funkcjonariuszy, opieki medycznej oraz długiego oczekiwania na konsultację medyczną.

W latach 2007 – 2008 osoby pozbawione wolności dochodziły przed sądami cywilnymi o odszkodowań w 25 sprawach, przy czym w 18 z tytułu przeludnienia, w 3 – niewłaściwego leczenia, w 2 – naruszenia dóbr osobistych, w 1 – utraty zdrowia na skutek wdychania dymu papierosowego i w 1 – niesłusznej decyzji o zmianie podgrupy klasyfikacyjnej na surowszą. Zaznaczyć należy, że w ubiegłym roku nastąpił istotny wzrost liczby postępowań sądowych prowadzonych przeciwko Skarbowi Państwa z powództwa osób pozbawionych wolności. Było ich 21, podczas gdy w

2007 r. – tylko 4. W 2008 r. żadne z prowadzonych postępowań nie zakończyło się prawomocnym wyrokiem uznającym zasadność roszczenia powoda.

W bieżącym roku, do dnia 21 stycznia, osadzeni w Zakładzie Karnym w Gorzowie Wielkopolskim skierowali do sądu cywilnego 6 pozwów przeciwko Skarbowi Państwa.

W 2007 r. administracja Zakładu skierowała do prokuratury 53 zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa przez osadzonych. W roku 2008 zawiadomień takich złożono 50.

Analiza protokołów z wizytacji Aresztu przez Sędziego Penitencjarnego, jak i Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej, nie nasuwa żadnych zastrzeżeń.

6. Wnioski i zalecenia.

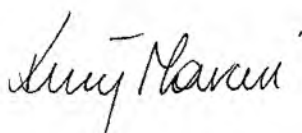
Czynności przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich dały podstawę do oceny, że - generalnie rzecz biorąc – w Zakładzie Karnym w Gorzowie Wielkopolskim przestrzegane są prawa osób pozbawionych wolności. W ocenie wizytujących poczynione ustalenia nie dają podstaw do stwierdzenia, aby warunki bytowe w wizytowanej jednostce, czy też inne okoliczności osadzenia, były dla osób pozbawionych wolności na tyle dotkliwe, aby mogły prowadzić do okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania. Ponadto, wrażenia wyniesione z wizytacji oddziałów, rozmów z osadzonymi i funkcjonariuszami Służby Więziennej pozwalają stwierdzić, że atmosfera w Zakładzie jest dobra, a relacje między osadzonymi, a wychowawcami i oddziałowymi prawidłowe. Także zgłoszone przez osadzonych uwagi i zastrzeżenia dotyczące szeroko rozumianych warunków pobytu w Zakładzie nie dają podstaw do stwierdzenia, iż osoby pozbawione wolności były traktowane w sposób okrutny lub poniżający.

Po przeanalizowaniu ustaleń dokonanych podczas wizytacji oraz uwag jakie osadzeni zgłosili przedstawicielom Rzecznika Praw Obywatelskich należy uznać, że w celu poprawy warunków osadzenia w Zakładzie Karnym w Gorzowie Wielkopolskim wskazane jest:

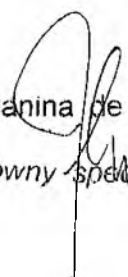
- wyeliminowanie przypadków pobytu osadzonych w celach przejściowych przez okres dłuższy niż 14 dni,
- informowanie cudzoziemców osadzonych w jednostce o możliwości zapoznania się z przetłumaczonym na język obcy tekstem Kodeksu karnego wykonawczego oraz Regulaminu wykonywania kary pozbawienia wolności,
- preredagowanie Karty Praw Pacjenta w taki sposób, aby znajdujące się w niej zapisy dotyczyły wyłącznie praw pacjenta pozbawionego wolności,
- umożliwienie osadzonym niebezpiecznym (na ich życzenie) odbywania rozmowy z psychologiem bez obecności strażnika, wykorzystując na przykład do tego typu rozmów stanowiska przeznaczone do widzeń bez możliwości bezpośredniego kontaktu,
- zwrócenie uwagi lekarzowi ogólnemu przyjmującemu w ambulatorium pawilonu B na konieczność właściwego traktowania pacjentów,
- naprawienie odbiornika telewizyjnego w świetlicy oddziału A2.

Ponadto, konieczne jest również, aby organy nadrzędne rozważyły możliwość przyznania Zakładowi dwóch dodatkowych etatów w celu zatrudnienia jeszcze jednego psychologa oraz pielęgniarki.

Opracował: Marcin Kusy



W imieniu Zespołu podpisuje:



mgr Janina de Michelis
Główny specjalista